

вероятностных (и антиципационных по сути) сенсорных и моторных программ целенаправленного поведения, включая их отражение в речевой деятельности.

Работа выполнена при поддержке Российского фонда фундаментальных исследований (грант 13-06-00293а).

Литература

1. Зинченко В. П. Восприятие и действие / В. П. Зинченко // Доклады АПН РСФСР. — 1961. — № 2. — С. 5-12.
2. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии / А. Р. Лурия. — М.: Академия, 2004. — 384 с.
3. Прокофьев А. О. Зрительное восприятие и когнитивное развитие у детей с аутизмом / А. О. Прокофьев, Г. Л. Чухутова, В. В. Грачев // Психологическая наука и образование. — 2008. — № 5. — С. 164-174.
4. Сергиенко Е. А. Раннее когнитивное развитие: новый взгляд / Е. А. Сергиенко. — М.: ИП РАН, 2006. — 464 с.
5. Соколова Л. В.- А. А. Ухтомский и комплексная наука о человеке / Л. В. Соколова. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2010. — 316 с.
6. Ухтомский А. А. Доминанта и интегральный образ / А. А. Ухтомский // Собр. соч. в 6 т. Т. 1. — Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1950. — С. 189-196.
7. Фарбер Д. А. Системная организация интегративной деятельности мозга ребенка в онтогенезе / Д. А. Фарбер // Физиология человека. — 1979. — №5(3). — С. 516-524.
8. Черенкова Л. В. Особенности формирования зрительно-слуховых ассоциаций в условиях нормы и патологии / Л. В. Черенкова, Л. В. Соколова // Психология образования в поликультурном пространстве. 2011. — Т. 2. — №14. — С. 80-88.
9. Черенкова Л. В. Особенности формирования зрительно-слуховых ассоциаций у детей дошкольного возраста / Л. В. Черенкова, Л. В. Соколова // Вестник С.-Петербур. ун-та. — 2012. — № 3(1). — С. 85-95.
10. Черенкова Л. В. Психофизическое исследование эффективности функционирования крупно- и мелкоклеточного каналов зрительной системы у детей дошкольного возраста в норме и патологии / Л. В. Черенкова, Л. В. Соколова, А. Ю. Наумова // Вестник С.-Петербур. ун-та. — 2013. — №3(4). — С. 113-122.
11. Bertone A. Motion perception in autism: a «complex» issue / A. Bertone, L. Mottron, J. Faubert // J. of Cogn. Neuroscience. — 2003. — № 15. — P. 218-225.
12. Grinter E. Perception of shapes targeting local and global processes in autism spectrum disorders / E. Grinter, M. Maybery, E. Pellicano, J. C Badcock, D. R. Badcock // J. of Child Psychol, and Psychiatry. — 2010. — № 51. — P. 717-724.
13. Hughes J. R. A review of recent reports on autism: 1000 studies published in 2007 / J. R. Hughes // Epilepsy and Behavior. — 2008. — № 13/- P. 425-437.

Сорока Н. А.,

*К. псих. н., доцент кафедры іноземних мов №2
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Харків*

Щокіна Т. М.

*к. філол. н., доцент кафедри іноземних мов №2
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Харків*

РОЛЬ МОТИВУ ТА МОТИВАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Постановки проблеми. Фактор активності, ініціативи людини, її здатність самостійно приймати рішення і створювати умови для виконання цих рішень являють собою провідні моменти у дослідженнях психологічної науки. Як психологічна проблема, активність виступає у вигляді системи взаємопов'язаних питань про мотивацію, її закономірностей, механізмів, умов прояву, формування, зміни і т.і. Поняття механізмів як теоретичних конструкцій не тільки пояснює явище мотивації, розкриває її сутність, але й дозволяє людині свідомо, цілеспрямовано користуватися ними у своїй соціальній та професійній практиці. Розгляд цих механізмів пов'язаний із вивченням таких важливих психологічних факторів, як взаємодія індивіда із навколишнім середовищем, адаптація людини до процесу та умов навчання, а також вплив цього адаптаційного процесу на мотиваційне збудження особистості.

Мотив виступає характеристикою, яка безпосередньо пов'язана із психічною діяльністю. В якості мотиву можуть виступати потреби, інтереси, емоції, звички, установи, ідеали і т.і. Це - найбільш широке визначення мотиву. Оскільки жоден вид активності не може існувати без певної причини, то найбільш загальним терміном, який охоплює всі джерела активності людини, може бути термін "збуджувальна сила". Такі збуджувальні сили активності тварини або людини, що не усвідомлюються, позначаються словом "драйв" (стимул). Саме існування психічних процесів може бути потребою, і, відповідно, збуджувальною силою, що призводить до активності.

Результати теоретичного аналізу. Будь-яка діяльність людини має соціально-психологічні характеристики. В процесі своєї реалізації вони виявляються як під впливом повного і точного відображення у свідомості особистості соціальних умов, вимог соціального середовища, так і внаслідок змін психологічних спроможностей людини, потреб особистості. Саме мотивація виступає у ролі того складного механізму, завдяки якому можна пояснити співвіднесення впливу зовнішніх для особистості факторів діяльності із внутрішніми властивостями і можливостями людини як суб'єкта діяльності.

Проблему мотивації неможливо розглядати та вирішувати без аналізу соціальних норм, умов та протиріч, які диктуються суспільством, а також місця та ролі особистості в самому суспільстві.

Для характеристики зв'язку людини з природою, соціальним середовищем, може бути використаний детерміністичний підхід. СЛ.Рубінштейн [5] стверджував, що зовнішні причини впливають на людину через її внутрішні

умови. Його висловлювання можна віднести і до процесу формування мотивації, до виникнення і встановлення мотиваційної сфери особистості.

Б.Ф.Ломов [3] відмічав, що поняття «зовнішнє» та «внутрішнє» є відносними та багатозначними. Не існує діяльності виключно зовнішньої і виключно внутрішньої. Будь-яка зовнішня дія опосередковується процесами, що проходять у психіці суб'єкта, а саме внутрішній процес так чи інакше проявляється зовні. Таке розуміння «зовнішнього» та «внутрішнього» в діяльності особистості добре узгоджується із вимогами діалектичного принципу, що дозволяє, в свою чергу, і діяльність, і вчинки, а головне - їх мотивацію розглядати в безпосередній залежності від соціальної та природної детермінації.

Для аналізу соціальної та природної зумовленості мотивації необхідно використовувати принцип структурності. Він дозволяє розглядати вплив загальних соціальних закономірностей на поведінку людини та її мотивацію не безпосередньо, а через соціальні підструктури, якими можуть виявлятися класи, різноманітні суспільні групи, інститути. Кожна з цих підструктур відносно особистості виступає у ролі соціального середовища. Залучення людини до кожної нової сукупності породжує нові мотиви, які так чи інакше трансформують те, що уже сформувалося у свідомості особистості. Таке методологічне положення набуває великого практичного значення у вирішенні завдань стосовно формування мотивації будь-якої діяльності взагалі і в процесі формування навчальної мотивації зокрема. Саме в діяльності, у відносинах з іншими людьми, у процесі безпосередньої взаємодії особистості та соціального середовища проходить розвиток та формування психічно-емоційної сфери людини.

Важливим принципом мотивації людини є принцип зв'язку свідомості та діяльності. Відомі психологи С.Л.Рубінштейн [5], Л.С.Виготський [1] та інші звернули увагу на те, що свідомість виступає потужною регулюючою функцією. Можливість регуляції виникає у зв'язку із наявністю у свідомості особистості характерної риси - встановлення мети, яка по суті і виступає в якості механізму регуляції. Потреби, бажання, інтереси людини в структурі діяльності відображаються як її мотиви. Принцип зв'язку свідомості та діяльності достатньо чітко визначає місце мотиву в структурі діяльності. Це можливо у тому випадку, коли людина ставить за мету досягти того, чого вона бажає в межах діяльності у свідомій формі.

Зазначений вище принцип дозволяє розглядати мотиви у поєднанні і метою. Слід підкреслити, що мета, як образ майбутнього результату діяльності сама по собі у людини не виникає. Образ стає власне метою лише тоді, коли він набуває особистого сенсу, пов'язується з мотивом. Останній, в свою чергу набуває своєї цілеспрямованої спонуканої функції лише в системі відношень із метою. Саме таке утворення «мотив - мета» являє собою мотивацію як спрямований збуджувач і регулятор поведінки і діяльності.

Мотивація - це не механічне поєднання мети із мотивом, а продукт процесів, які ініціюються вимогами, бажаннями, прагненнями і т.і. В своїй мотивації людина усвідомлює мотив і застосовує вольові зусилля для

досягнення мети. Мотивація - це внутрішній механізм, що організує та спрямовує діяльність людини на вирішення життєвих проблем, вимог соціального та природного середовища, його перетворення; на постановку та вирішення завдань будь-якого виду діяльності, в тому числі і навчальної.

Різноманітність у теоретичних та експериментальних підходах до вивчення мотивації виникає внаслідок, по-перше, різних філософських орієнтацій сучасних психологічних шкіл, а по-друге, протиріч та складностей цього явища. Як наслідок зазначеного вище, поняття «мотивація» має вельми неоднозначний характер, і часто пояснюється різними за своєю природою явищами. Часто таке поняття використовується або у надто широкому, або у вузькому значенні, і перетворюються на одну з будь-яких конкретних психологічних характеристик, наприклад таких, як інстинкт, бажання та інші.

Видатні західні психологи З.Фрейд, Б.Скіннер та інші приділяли проблемі мотивації багато уваги. Вони вивчали вплив на мотивацію успіху, невдачі, суперництва, співробітництва у різних групах, результативності діяльності, свідомості цієї результативності.

В теорії соціальної мотивації К.Левіна головним є положення про систему людських потреб як основного джерела активності особистості.

Особливості мотивації характеризуються виключно людськими якостями. Про це свідчать роботи П.Фресса, Ф.Олпорта, Ж.Нюттена [4] та інших авторів, в яких вони поділяють мотивацію на первинну і вторинну. До першого типу відноситься мотивація із біоенергетичною базою: «мотивація інстинкту», «мотивація взаємного притягання об'єктів», «мотивація драйву». В ролі провідного механізму такого типу мотивації виступає фізіологічний гомеостаз.

Вторинна мотивація має суспільну природу і не залежить від фізичних потреб людини. Такий вид мотивації спонукає людину до передбаченої поведінки та вчинків у різних сферах людської культури, в тому числі і у сфері творчості. Мотивація творчості характеризується могутнім збудженням, здатним інколи витіснити навіть психофізіологічні потреби.

Вітчизняні психологи вважають, що мотивація є глибоко особистим утворенням, і вона тісно пов'язана із типологічними особливостями особистості, зокрема її спрямованість, характер, емоції, психічні процеси та діяльність. У відповідності до принципу єдності діяльності, який розробили видатні вчені О.М.Леонт'єв [2], С.Л.Рубінштейн, Б.Ф.Ломов та інші, якщо мотиви виступають проявом суттєвості, нерозривні з нею, забезпечують її взаємодію із навколишнім середовищем та соціальними умовами, то вони знаходяться в єдності із діяльністю особистості, її поведінкою.

Висновки. Узагальнюючи наслідки аналізу основних напрямків вивчення природи мотивації, її структури, факторів, необхідно визначити, що мотив та мотиваційні системи виступають продуктом розвитку всіх збуджуючих сил людини, її діяльності, життєвої практики, соціалізації та перетворення людини на особистість.

Таким чином, в понятті «мотивація» співвідносяться зовнішні та внутрішні фактори поведінки і діяльності людини, в той час коли «мотив» - це внутрішній стан особистості, який акумулює та спрямовує дії особи в кожний певний

момент часу. Мотив виступає особистим утворенням, вищим рівнем регуляції поведінки та діяльності людини. Мотивація - це процес спонукання, реалізації якостей людини в діях та поведінці, потребах, емоціях, інстинктах і, нарешті, мотивація - це внутрішня причина дій та поведінки людини.

Література

1. Выготский Л.С. Избранные психологические произведения. - М.: Изд-во АПН РСФСР, 1956.-518 с.
2. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. - М.: МГУ, 1981. - 584 с.
3. Ломов Б.Ф. Общение и социальная регуляция поведения человека // Психологические проблемы социальной регуляции поведения человека. - М.: Наука, 1976.-С.64-73.
4. Нюттен Ж. Экспериментальная психология. - М., 1976. - Вып.5. - С.57.
5. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. - М.: Педагогика, 1973.- 423 с.

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

**Ивахненко Т.А.,
Болштынский А.П.**

*к.т.н., заместитель начальника кафедры Омского автобронетанкового инженерного института, * д.т.н., профессор Омского государственного технического университета*

БЕСКОНТАКТНОЕ ЦЕНТРИРОВАНИЕ СНАРЯДА В ГЛАДКОСТВОЛЬНОМ ОРУДИИ

При проведении большинства современных боевых операций основу наземных ударных сил составляют многоцелевые машины, оснащенные различными видами артиллерийского оружия, которые часто выполняются гладкоствольным.

Особенностью наиболее часто встречающихся в последнее время боевых ситуаций является необходимость иметь на борту машины оружие, обладающее высокой огневой мощностью, что при ограниченных габаритах выливается в требование высокой скорострельности и возможности произвести в течение скоротечного боя сравнительно большое количество выстрелов при приемлемой точности попадания в цель.

Точность выстрела зависит от многих факторов: тактико-технические показатели, состояние орудия и боеприпасов, квалификация персонала, погодные условия, динамика перемещения цели и т.д., которые условно можно разделить на зависимые и независимые. К первым, безусловно, относятся показатели, на совершенство которых может оказать влияние существующая система проектирования и эксплуатации оружия, вторые определяются исключительно условиями проведения боевых операций и могут воздействовать на независимые факторы лишь опосредствованно через формулировки задач, которые ставят армейские подразделения перед проектировщиками.

Одной из таких задач является снижение трения снаряда о ствол, которое отбирает до 15% мощности боевого заряда и приводит к быстрому износу ствола. При существующей конструкции артиллерийского орудия этот процесс неизбежен, т.к. центрирование снаряда производится за счет его опорных кольцевых поясков, контактирующих с внутренней направляющей поверхностью ствола. Эта задача, в частности, может быть кардинально решена за счет применения газостатического центрирования снаряда в стволе орудия.

Впервые такой подход был продемонстрирован американцем Е.М. Масксом в 1962 году в патенте США № 3001609. Суть предложенной конструкции заключается в выполнении части снаряда в виде газостатического подвеса, питание которого осуществляется образовавшимися в результате выстрела пороховыми газами (рис. 1).